

ні КП. Проаналізовано інноваційну активність в Україні, згідно якої знижено виробництво інноваційної продукції, питома вага новаторів зменшилась, збільшилась частка іноземних інновацій, закуплених в Україні. Досліджено найвпливовіші фактори на рівень КП.

Для частини підприємств, безумовно, неможливо з тих чи інших причин застосування диференційованого маркетингу, в такому випадку нами пропонується стратегія концентровано-го маркетингу. Вона передбачає, що підприємство концентрує свої зусилля на одному або декількох нечисленних сегментах ринку і пропонує товари в розрахунок на задоволення потреб саме цих груп покупців. Лідерство в специфічному сегменті досягається через низькі витрати і ціни або унікальність товару, або того й іншого разом. Ця стратегія підходить підприємствам, що завоювали любов покупців завдяки одному або кількох товарів і пізнаваному бренду.

Таким чином, навіть у нелегкий час для національної економіки та вітчизняного виробництва можливо знайти способи підвищення конкурентних переваг і збереження частки на ринку, а так

само і її збільшення. Для виконання цієї місії необхідно провести грамотну стратегічну політику, що під силу добре навченому фахівцеві.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. / Електронний ресурс. – Режим доступу : [http://www.ukrstat.gov.ua].
2. Левицька А.О. Визначення категорії «конкурентоспроможність підприємства» як цільової функції його розвитку / А. О. Левицька // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 5. – С. 184–188.
3. Ансофф І. Стратегічне управління: Пров. з англ. – М: Економіка, 1989. – 420 с.
4. Минитер Р. Міф про частку ринку. – М: ТОВ «Видавництво «Добра книга», 2003. – 176 с.
5. Портер М. Конкурентна стратегія: Методика аналізу галузей і конкурентів. Пер. з англ. – 3-є изд. – М: Альпина Бізнес Букс, 2007. – 453 с.
6. Портер М. Конкуренція / М. Портер: пер. з англ. – М.: Издат. «Вільямс», 2001. – 295 с.
7. Светунов Ц. Р., Литвинов А. А. Конкуренція і підприємницькі рішення. – Ульяновськ, Видавництво «Корпорація технологій просування», 2000. – 256 с.

А.С. ІВАНЧЕНКО,
студентка, Національний університет харчових технологій

Ю.Г. ЛЕВЧЕНКО,
к.е.н., доцент, Національний університет харчових технологій

Стан та тенденції розвитку молочної промисловості в Україні

У статті досліджено сучасний стан, проблеми розвитку молочного ринку у реальних умовах економіки. Проаналізовано динаміку обсягів виробництва молока за категоріями господарств, закупівельних цін на сировину. Виявлено зміни в структурі та обсягах виробництва, цінах основних видів молочних продуктів. Розглянуто структуру і напрямки експорту та імпорту продукції молочної промисловості. Окреслено основні тенденції попиту та перспективи подальшого розвитку ринку молочних продуктів в Україні.

Ключові слова: молочна промисловість, якість сировини, виробництво молока, закупівельні ціни на молоко, динаміка виробництва молочної продукції, експорт, імпорт.

А.С. ІВАНЧЕНКО,
студентка, Национальный университет пищевых технологий

Ю.Г. ЛЕВЧЕНКО,
к.э.н., доцент, Национальный университет пищевых технологий

Состояние и тенденции развития молочной промышленности в Украине

В статье исследовано современное состояние, проблемы развития молочного рынка в реальных условиях экономики. Проанализирована динамика объемов производства молока по категориям хозяйств, закупочных цен на сырье. Выявлены изменения в структуре и объемах производства,

ценах основных видов молочных продуктов. Рассмотрена структура и направления экспорта и импорта продукции молочной промышленности. Определены основные тенденции спроса и перспективы дальнейшего развития рынка молочных продуктов в Украине.

Ключевые слова: молочная промышленность, качество сырья, производство молока, закупочные цены на молоко, динамика производства молочной продукции, экспорт, импорт.

A. IVANCHENKO,

student, National University of Food Technologies

J. LEVCHENKO,

candidate of economic sciences, National University of Food Technologies

Status and trends of the dairy industry development in Ukraine

The article researches a current status, problems of the development of the dairy market in real conditions of the economy. The dynamics of milk production volumes according to the categories of enterprises, purchasing prices of raw materials are analyzed. The changes in the structure and volumes of production, prices of the main types of dairy products are revealed. The structure and directions of export and import of dairy products are considered. The main tendencies of demand and prospects of further development of the dairy market in Ukraine are outlined.

Key words: dairy industry, quality of raw materials, milk production, purchasing prices of milk, dynamics of dairy production, export, import.

Постановка проблеми. Молочна промисловість є провідною галуззю харчової промисловості України (частка продукції молочної промисловості в обсязі реалізованої продукції харчової промисловості становить 15%) [2]. До того ж, усі види молочної продукції є особливо цінними та незамінними для нормального функціонування людського організму, тому стабільний розвиток молочного ринку є надзвичайно важливим. Це зумовлює актуальність і необхідність володіння достовірною інформацією про кон'юнктуру, тенденції розвитку, причини змін стану молочної промисловості.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідження проблем розвитку молочної промисловості відображено у наукових працях таких вчених, як Н. С. Белінська, П. С. Березівський, С. В. Васильчак, П. І. Гайдуцький, Т. Г. Дудар, М. Я. Дем'яненко, А. П. Кайнаш, М. Ф. Кропивко, Д. Б. Лозовик, О. О. Постернікова, Т. Л. Мостенська, В. О. Рибінцев, П. Т. Саблука, В. Б. Смолінський, О. М. Шпичак, А. О. Бутенко та ін.

Метою статті є аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку молочної промисловості в Україні, виявлення проблем функціонування молокопереробних підприємств та перспективних шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Станом на 1 квітня 2017 р. в Україні було нараховано 2132 тис. голів корів у всіх категоріях господарств, що на 2,5% нижче, ніж на аналогічну дату 2016 р. (2186

тис. голів), більшою мірою за рахунок зменшення чисельності поголів'я в господарствах населення. Загалом протягом аналізованого періоду 77% чисельності поголів'я корів було зосереджено в господарствах населення і, відповідно, 33% – у сільськогосподарських підприємствах [2].

Щодо динаміки обсягів виробництва молока, вона характеризується незначним скороченням у розмірі 0,5% (1972 тис. т у 2017 р. і 1981 тис. т у 2016 р.) [2].

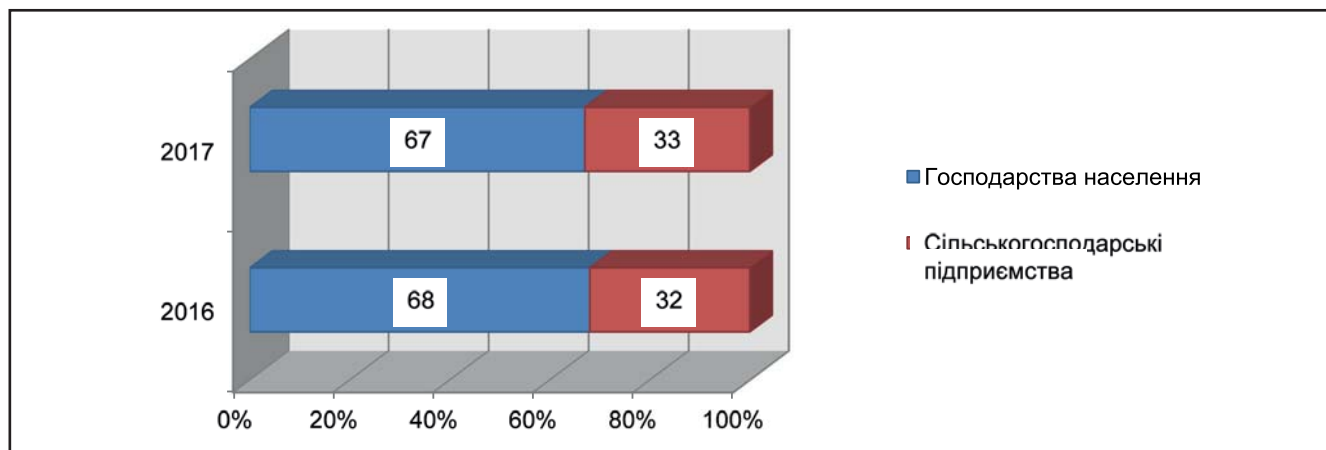
На рис. 1 зображено структуру виробництва молока за категоріями господарств.

Як видно з рис. 1, вагома частка молока (68% у 2016 р. і 67% у 2017 р.), як і раніше, вироблялася господарствами населення, хоча варто відмітити хоч і досить незначний, але приріст питомої ваги промислового молока у загальній структурі його виробництва.

На рис. 2 відображено динаміку закупівельних цін на молоко за категоріями господарств.

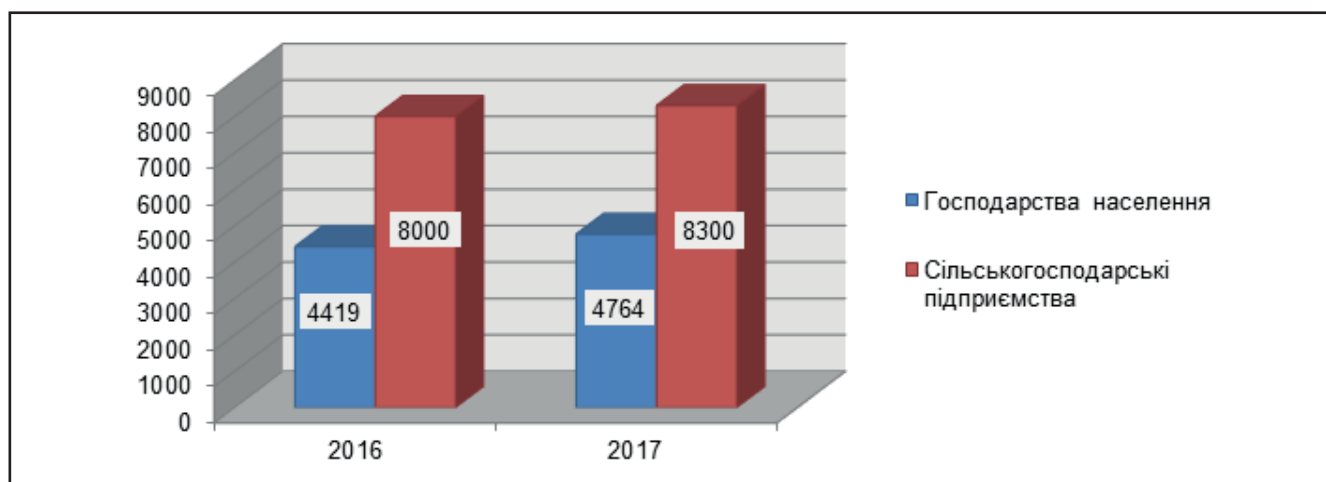
Так, можемо констатувати подорожчання сировинного ринку молочної промисловості протягом аналізованого періоду, а саме на 8% зросла вартість молока від господарств населення та на 4% від сільськогосподарських підприємств. Діапазон вартості молока для виробників при цьому становить 3581 грн./т у 2016 р. і 3536 грн./т у 2017 р.

Також у 2017 р. відбулося збільшення частки молока екстра та вищого ґатунків у загальній структурі виробленого молока і вона становить

Рисунок 1. Структура виробництва молока в Україні за категоріями господарств у 2016–2017 рр., %

Джерело: Складено та розроблено авторами на основі даних Держкомстату України [2] та Укрмолпрому [3]

Рисунок 2. Динаміка закупівельних цін на молоко за категоріями господарств у 2016–2017 рр., грн./т

Джерело: Складено та розроблено авторами на основі даних Держкомстату України [2] та Укрмолпрому [3]

ла 51,3% (більше половини, чого не було зафіксовано раніше). Частка ж молока ґатунку екстра загалом за рік зросла більше, ніж на 40% [1].

Подорожчання та скорочення обсягів виробництва молока–сировини неухильно призвели до зменшення обсягів виробництва більшості видів молочної продукції, динаміку яких відображено у табл. 1.

На основі даних табл. 1 можна стверджувати, що за переважною більшістю розглянутих видів продукції спостерігалось хоч і незначне, але скорочення обсягів виробництва: найбільше – сирів жирних, консервів молочних, молока обробленого. Зростання обсягів виробництва відбулося за такими категоріями молочної продукції, як казеїн, морозиво, сир кисломолочний, вершки.

Відчутних змін у структурі виробництва молочної продукції у 2016–2017 рр. не відбулося: переважну частку в загальному обсязі становили

обсяги виробництва масла вершкового (в середньому 44%) та сирів жирних (в середньому 26%) як найбільш експортно орієнтованих видів продукції, а також молока (11%) та кисломолочних продуктів (8%) – найпопулярніших молочних продуктів серед населення [3].

На рис. 3 відображено динаміку цін основних видів молочної продукції.

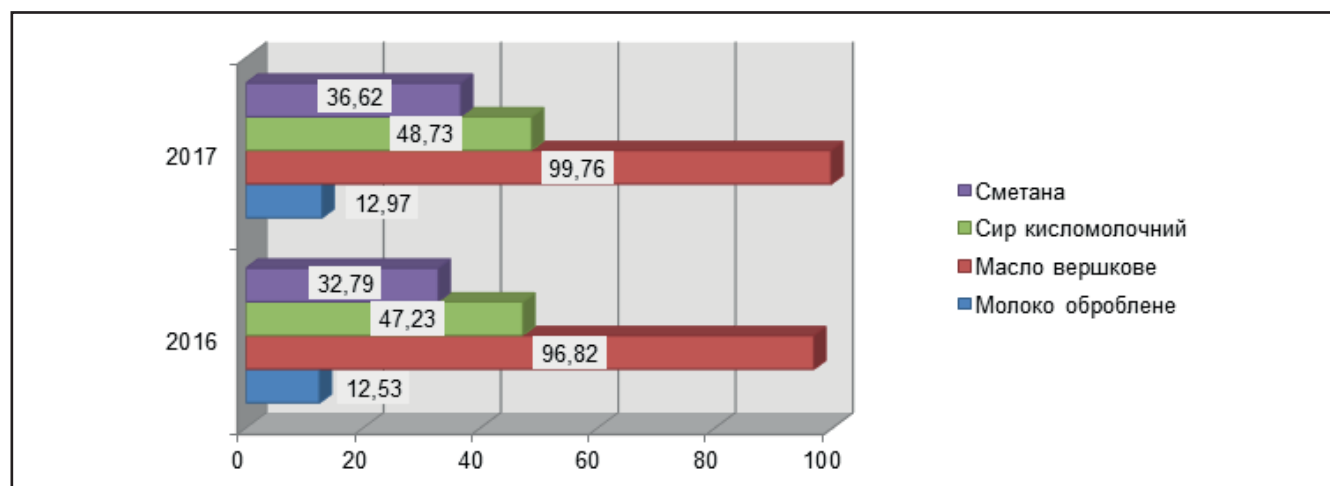
Як бачимо, протягом аналізованого періоду середньозважені ціни на всі розглянуті види продукції зазнали несуттєвого зростання: молоко оброблене – на 3,5%, масло вершкове – на 3%, сир кисломолочний – на 3%, сметана – на 12%, що пов'язано, перш за все, зі скороченням обсягів виробництва молока і, як наслідок, підвищення його вартості.

Динаміку показників експорту молочної продукції подано в табл. 2.

Таблиця 1. Динаміка обсягів виробництва молочної продукції у 2016–2017 рр., т

Види продукції	Роки		Відхилення	
	2016	2017	Абсолютне, т	Відносне, %
Молоко оброблене	926145	889099	-36713	-3,96
Вершки	63164	65059	2046	3,24
Молоко і вершки сухі	58776	57013	-1388	-2,36
Масло вершкове	100975	99965	-54	-0,05
Сир кисломолочний	69591	72375	3285	4,72
Сири жирні	113111	104062	-8691	-7,68
Консерви молочні	40898	38444	-2240	-5,48
Кисломолочні продукти	420155	415953	-2895	-0,69
Казеїн	6120	6671	577	9,43
Морозиво	90251	94764	4571	5,06
Спреди та жирові суміші	28289	27157	-868	-3,07
Молоковмісні продукти	14117	13835	-175	-1,24

Джерело: Складено та розроблено авторами на основі даних Держкомстату України [2] та Укрмолпрому [3]

Рисунок 3. Динаміка оптово-відпускних цін на основні види молочних продуктів у 2016–2017 рр., грн./кг

Джерело: Складено та розроблено авторами на основі даних Держкомстату України [2] та Укрмолпрому [3]

Таблиця 2. Динаміка експорту молочних продуктів у I кварталі 2016–2017 рр., т

Види продукції	Експорт		Відхилення	
	2016	2017	Абсолютне, т	Відносне, %
Молоко і вершки	2059	1889	-170	-8,26
Молоко згущене	9408	10209	801	8,51
Кисломолочна продукція	886	588	-298	-33,63
Молочна сироватка	3958	7989	4031	101,84
Масло вершкове	1135	3471	2336	205,81
Сири	1350	1549	199	14,74
Морозиво	510	892	382	74,90
Казеїн	524	705	181	34,54
Всього	19830	27292	7462	37,63

Джерело: Складено та розроблено авторами на основі даних Держкомстату України [2] та Укрмолпрому [3]

Так, загалом протягом I кварталу 2017 р. Україна загалом експортувала 27,3 тис. т молочної продукції, що майже на 40% більше, ніж за аналогічний період 2016 р, що свідчить про над-

звичайно позитивну динаміку. Основний приріст обсягів експорту відбувся за рахунок масла вершкового (206%), молочної сироватки (102%) та морозива (75%). Загалом зростання обсягів

Таблиця 3. Динаміка імпорту молочних продуктів у I кварталі 2016–2017 рр., т

Види продукції	Імпорт		Відхилення	
	2016	2017	Абсолютне, т	Відносне, %
Молоко і вершки	93	145	52	55,91
Молоко згущене	182	334	152	83,52
Кисломолочна продукція	653	901	248	37,98
Молочна сироватка	203	227	24	11,82
Масло вершкове	501	109	-392	-78,24
Сири	1519	2028	509	33,51
Морозиво	19	19	0	0,00
Казеїн	19	15	-4	-21,05
Всього	3189	3778	589	18,47

Джерело: Складено та розроблено авторами на основі даних Держкомстату України [2] та Укрмолпрому [3]

було зафіксовано практично за всіма категоріями продукції, окрім молока, вершків і кисломолочної продукції.

Основними країнами-імпортерами української молочної продукції є Молдова (молоко, вершки, кисломолочна продукція, масло вершкове, сири), Грузія (молоко, вершки, кисломолочна продукція), Туркменістан (молоко згущене), Китай (молочна сироватка), Марокко (масло вершкове), Казахстан (сири), Ізраїль (морозиво), Польща (казеїн) [3].

У табл. 3 відображено динаміку показників імпорту молокопродуктів.

З даних табл. 3 можна стверджувати, що у I кварталі 2017 р. було імпортовано майже 4 тис. т продукції молочної промисловості, що на 18% більше, ніж у 2016 р. Зростання відбулося за переважною більшістю імпортованих продуктів (найбільше – молока, вершків та молока згущеного). Скорочення спостерігалось лише за обсягами імпорту масла вершкового (майже вдвічі) та казеїну, що пов'язано з можливістю забезпечувати як внутрішні потреби, так і експортні.

Головними країнами-експортерами молочної продукції в Україну є Німеччина (масло, вершки, молочна сироватка, сири), Польща (молоко, вершки, кисломолочна продукція, сири), Білорусь (молоко згущене), Бельгія (кисломолочна продукція), Чехія (молочна сироватка, морозиво), Нідерланди (масло вершкове, сири, казеїн), Франція (казеїн, сири), Італія (морозиво), Угорщина (казеїн) [3].

Загалом зовнішньоторговельний оборот української молочної промисловості у 2016–2017 рр. характеризувався стрімко зростаючим позитивним сальдо, незважаючи на високу насиченість зовнішнього ринку товарами інших країн.

Прибутковість виробництва молока у 2016 р. зросла на 8,4%, а переробки – знизилася на

6,8%. За чотири ж місяці 2017 р. прибутковість виробництва молока зросла на 28% проти того самого періоду 2016 року, а прибутковість переробки – скоротилася на 12% [4].

На сьогоднішній день однією з найбільших проблем розвитку молочної промисловості залишається незадовільна якість сирого молока, оскільки ні на галузевому рівні, ні на державному рівні не відпрацьовано ефективного механізму санкцій за надання і використання неналежної якості сировини.

Все більшого поширення набуває тенденція споживання м'яких сирів, а також молочних продуктів з козячого молока з невеликих фермерських господарств. У цьому і полягає особливість українського молочного ринку: купівельна спроможність населення постійно знижується обернено пропорційно зростанню цін на продукцію, але при цьому споживачі готові платити більше за придбання нових, корисних, органічних видів молочної продукції замість споживання невиправдано дорогих класичних, виготовлених з неякісної сировини. І це є цілком виправданим вибором і можливістю для виробників вийти на новий рівень функціонування і, як наслідок, сприяти розвитку молочної промисловості в цілому. Але для досягнення успіху вкрай важливо не нехтувати коштовними та ґрунтовними маркетинговими дослідженнями, пошуками резервів зниження собівартості продукції та варіантів оптимізації асортименту.

Висновки

Проведене дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку української молочної промисловості дозволило виявити, що проблема дефіциту, збільшення вартості, переважання непромисло-

вого молока–сировини в структурі його виробництва досі залишається не вирішеною і призводить до скорочення обсягів виробництва та здорожчання основних видів молочної продукції.

Позитивні тенденції спостерігалися у зовнішньоекономічній діяльності молочної промисловості, а саме значно зросли обсяги експорту, які перевищують обсяги імпорту більш, ніж у три рази і забезпечують стійке позитивне зовнішньоторговельне сальдо.

Загалом за прогнозами експертів найближчим часом збережеться скорочення обсягів виробництва молока, що за різними оцінками становитиме від 1% до 5%, але при цьому очікується зростання промислового виробництва молока–сировини та подальшого збільшення частки молока ґатунку екстра і переорієнтації переробних підприємств на виробництво більш перспективних з точки зору експорту молочних продуктів.

Список використаних джерел

1. Аналітика молочного ринку від UFEB [Електронний ресурс]: [Веб–сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://agronews.com.ua/> (дата звернення 10.12.2017) – Назва з екрану.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: [Веб–сайт]. – Електронні дані. – Київ: Державна служба статистики України, 1998–2016. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 11.12.2017) – Назва з екрану.

3. Національна асоціація молочників України «Укрмолпром» [Електронний ресурс]: [Веб–сайт]. – Електронні дані. – Київ: 2014–2017. – Режим доступу: <http://www.ukrmlprom.kiev.ua> (дата звернення 11.12.2017).

4. Новини молочного ринку України і світу. Аналітика молочної галузі [Електронний ресурс]: [Веб–сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://infagro.com.ua/> (дата звернення 12.12.2017) – Назва з екрану.

УДК 330.341.1:512.643.4:338.48+338.43:001.8

А.В. КОЛОДИЙЧУК,

к.е.н., доцент, Ужгородський торговельно–економічний інститут Київського національного торговельно–економічного університету

Методологічний підхід до дослідження проблеми управління розвитком суб'єктів туристичного підприємництва в аграрній сфері

У статті дано визначення поняття «розвиток» і «управління розвитком». Визначені стримувальні причини в розвитку суб'єктів туристичного підприємництва. Наведена концептуальна модель управління розвитком суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму, яка сприятиме вирішенню комплексу взаємопов'язаних стратегічних, тактичних і оперативних завдань формування й обслуговування туристичних потоків, що дасть змогу досягти поставлених цілей та здійснювати успішне управління розвитком суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму. Обґрунтовано необхідність системного підходу до управління розвитком суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму.

Ключові слова: суб'єкти туристичного підприємництва, сільський аграрний туризм, розвиток, управління розвитком, системність, комплексність, координація, контроль, гнучкість.

А.В. КОЛОДИЙЧУК,

к.э.н., доцент, Ужгородский торговельно–економический институт Киевского национального торговельно–економического университета

Методологический подход к исследованию проблемы управления развитием субъектов туристического предпринимательства в аграрной сфере

В статье дано определение понятий «развитие» и «управление развитием». Определены сдерживающие причины в развитии субъектов туристического предпринимательства. Приведена концептуальная модель управления развитием субъектов предпринимательства сферы сельского аграрного туризма, которая будет способствовать решению комплекса взаимосвязанных стратегических, тактических и оперативных задач формирования и обслуживания туристических потоков, что позволит